

Budapest életrajza

A Fővárosi Statisztikai Hivatal munkája.

A Sándor-utcai régi képviselőházban nap-nap után kora reggeltől késő estig lázas munka folyik. A Fővárosi Statisztikai Hivatal dolgozik itt; adatokat gyűjt Budapest életének minden megnyilvánulásáról; feldolgozza ezeket az adatokat és a legkülönbözőbb formában juttatja a nagy publikum és a társadalmi élet tudományos búvárokodóinak a kezébe. Egy precíz dolgozó szeizmográf a fővárosi statisztikai hivatala, mely Budapest életének minden mozzanatát megfigyeli és megmutatja, hogy mint él és miből él ez a millió főnyi lakosság. Megmutatja a gazdasági kilengéseket; kontrollálja a születéseket és halálozásokat. Lázmérő, mely megállapítja a lakosság egészségügyi állapotát. Minden napról vannak feljegyzései és számadatai a város, a népesség életének legérdekesebb megnyilvánulásairól és ebből a sok-sok adatból, ebből a számtengerből alakul ki Budapest igazi arca. Nem hideg, élettelen fotográfia az a kép, melyet Budapestról a fővárosi statisztikai hivatala megkonstruál; az a portré, melyet a statisztikai hivatal mutat: él. A számokon keresztül megérezni ennek a milliónyi tömeg idegeinek a vibrálását; érezni a leheletét, látni a küzködését és hallani a hangját, a sóhajtását, a nevetését és a jajszavát.

A TÁRSADALOM BETEGSÉGEINEK GYÓGYÍTÁSA.

A fővárosi statisztikai hivatala nagyszabású összetanult gárdájának dr. Illyefalvi I. Lajos a parancsnoka.

Ő az igazgatója; irányítója ennek a remekül bevált városi intézménynek, mely rövid néhány esztendő alatt a laikus publikum előtt is népszerűvé tette a statisztikát. Illyefalvi tudása, ötletessége, kritikája látszik meg minden számadaton, amely a fővárosi statisztikai hivatalból ki-kerül és eljut a publikációk rengetegén és az újságokon keresztül a publikumhoz, hogy a nagyközönség hasznát vehesse a statisztika munkájának. Mindössze négy esztendő múlt el azóta, hogy Illyefalvi I. Lajos került a fővárosi statisztikai hivatal élére. Ez alatt a négy esztendő alatt teljesen és tökéletesen átreformálta, átmodernizálta ennek az intézménynek a működését. Nem elégedett meg többé a népmozgalomra vonatkozó adatok összegyűjtésével, hanem obszervációja körébe vonta Budapest gazdasági és szociális életének minden érdekesebb és fontos megnyilvánulását is. Az obszerváció kiterjesztése és az anyaggyűjtés intenzívebbé való tétele önként adódott, mert hiszen a háború után nagy átalakulásokon ment keresztül a főváros és a lakosság jért való küzdelme erősen komplikálódott. Ki kellett tehát kutatni ezeknek a küzdelmeknek a rúgóit, meg kellett állapítani a társadalom betegségeit, hogy az illetékesek gyógyítómunkáját megkönnyíthessük. Így támadt Illyefalvi I. Lajos igazgatónak az a gondolata, hogy a statisztikai hivatal által szorgalmas munkával összegyűjtött rengeteg anyagából elkészíti Budapest életrajzát. Ennek a nagyszerű munkának a megalkotásánál különös tekintettel van a társadalom minden nagyobb kategóriájának az életére. Kifűnő tudósok a munkatársai, akiknek tollából egymásután jelennek meg Budapest iparosairól, kereskedőiről, gyár-iparosairól való tökéletes és értékes tanulmányok.

Külön könyvben dolgoztatja fel Illyefalvi igazgató az ügyvédek, az orvosok, a mérnökök gazdasági és szociális helyzetére vonatkozó adatokat; nagy könyvben foglalkozik az ipari munkásság kereseti viszonyaival; de nem feledkezik meg Budapest egészségügyi dolgairól sem. A rákhalandóságról, az öngyilkosságokról, a tuberkulózishalandóságról szintén külön könyvben számol be. Könyvet íratott az általános forgalmi adóról; Budapest szövetkezeteiről; az albérlők és ágyrajárok szociális és gazdasági viszonyairól; a munkanélküliekről; az utcai közlekedésről; Budapest kriminalitásáról; az épület- és lakásviznyokról és megírta Budapest népessége fejlődésének történetét.

ILLYEFALVI ZSEBKÖNYVEI.

De ez csak néhány kiszakított példa a nagy programból és a nagy munkateljesítményből, melynek nagyobbik felét már elvégezte a statisztikai hivatal. Legnagyobb sikere Illyefalvi igazgatónak mégis a másfél ezer oldalas Statisztikai és Közigazgatási Évkönyvvel volt, mely az ismereteknek, a tudásnak kiapadhatatlan tárháza. Érdekeségeket és titkokat, a nagyváros életének izgalmasan érdekes titkait ismerjük meg ebből a hatalmas könyvből. Mivel pedig Illyefalvi igazgatónak az a véleménye, hogy a nagy fáradsággal összegyűjtött adathalmaz csak úgy ér valamit, ha a publikum is hozzáfér a számokhoz és ha könnyűszerrel levonhatja a következtetése-

ket azokból az adatokból, amelyeket a statisztika élénk tár, ennél fogva Illyefalvi igazgató megkereste és meg is találta a módját, hogy miképpen lehet ezeket az értékes statisztikai megállapításokat a publikumhoz juttatni és népszerűen megmagyarázni a jelenségek okait. Ezt a nagyszerű célt szolgálják azok a zsebkönyvek, melyek olyan tetszetős külsőben és olyan könnyen kezelhető alakban sohasem jelentek meg, mint azóta, mióta Illyefalvi doktor áll a fővárosi statisztikai hivatal élén. Ezek a zsebkönyvek, melyek egy-egy esztendőnek az élettörténetét adják, már rendszeres február vagy március havában látnak napvilágot és rövid idő alatt hihetetlen népszerűsége tettek szert. Ezer és ezer példányban cirkulálnak ezek a színesfedelű, kis zsebkönyvek a publikum körében és ha a közönség hasznát látja ezeknek a könyveknek: az bizonyítja legjobban, hogy egy idő óta a képviselőházban és a fővárosi közgyűlésein is egyre gyakrabban halljuk idézni azokat a számokat, melyeket ezek a kis zsebkönyvek publikálnak. Az idén az utolsó tíz esztendő történetét foglalta össze Illyefalvi igazgató egy ilyen kis könyvben, Budapest népének tízesztendő küzdelmét az életéért és boldogulásáért. De

Egymillió méter vízvezetési cső

A főváros lakossága hatvankétfélmillió köbméter vizet fogyaszt évente. — Róport a vízművekről.

A fővárosnak aligha van még olyan üzeme, amely az emberi fantáziát annyira foglalkoztatná, mint a vízművek. A közönséget feltétlenül nagyon érdekli, hogy miként jut el a káposztásmegyéri kutakból a víz a budapesti vízvezetékbe. Erdemes a nagyváros emez egyik legnagyobb üzemét közelebbről is megtekinteni.

A vízellátást szolgáló telepek részben termelő, részben átemelő telepek. A káposztásmegyéri termelőtelep fedezi a főváros vízszükségletének legnagyobb részét. A főtelepből a két úgynevezett átemelőtelepből áll; az e helyeken üzemben lévő gépházak 73 aknától és 51 csőlejtéstől szállítják két 1200 mm. átmérőjű vascsövön a fővárosi balparti részébe és a Lágymányosra. E kutak a Duna balpartján, továbbá a szentendrei és palotai szigeteken épültek 186.000 m³ napi maximális teljesítőképességgel. Ugyancsak a balparti rész vízellátását szolgálja az Országház-téri vízműtelep, mely a Margithíd mellett lévő 1047 méter hosszú vízszintes gyűjtőcső (galéria) segítségével termeli a vizet s egyenesen a csőhálózatba dolgozik. A balparti vízellátáshoz egy kisebb nyomáskiegyenlítő-torony (Istvánmezei 1000 m³ ürtartalommal) és két nagyobb nyomáskiegyenlítő, de egyúttal tároló medence is tartozik. Ezek a Kőbányán lévő 21.600 m³ és a Gellérthegy déli lejtőjén lévő 17.500 m³ ürtartalmú medencék. A X. kerület 6- és Újhegyek magasabb részeinek ellátására egy átemelő telep szolgál, mely vizét a kőbányai medencéből nyeri és egy 350 m³ befogadóképességű torony közvetítésével osztja szét. A Népúthozban lévő vízmű egy két vizet termelő, de keményebb vize miatt jelenleg nincs a fogyasztást szolgáló hálózatba kapcsolva; a Lóversenyter üntőzőberendezését táplálja.

A Duna jobbpartján csak egy termelőtelep van: a budaiúj-laki vízmű. Ez hat aknától és egy 200 méter hosszú vízszintes gyűjtőcső vizet szivattyúzza 40.000 m³ napi teljesítőképességgel. E telep látja el a vízvezeték alacsonyán fekvő részeket az alsójószsefhegyi 5000 m³-es medence útján, ugyancsak a telep fedezi a Rózsádomb és Vidéke zónájának vízszükségletét a két felsőjószsefhegyi medence (egyik 155 m³, a másik 660 m³ ürtartalmú) közvetítésével. A budaiúj-laki telep fogja táplálni a Guggerhegy oldalán most épülő 1200 m³-es medence zónáját is, mely a Csátárka-dűlőt fogja ellátni. Végül a telep látja el a krisztinavárosi átemelőtelep 4514 m³-es medencéjét. E medencébe dolgozik ezenkívül a Gellérthegy tövében lévő úgynevezett barlanggépház is, melynek feladata a megyéri zóna vizéből mintegy 20.000 m³ vizet a budai hálózat részére átemelni. A krisztinavárosi telep feladata a medencéjében tárolt vizeknek továbbítása a budai magasabban fekvő vidékekre. A krisztinavárosi telep dolgozik a két egymás mellett lévő vári medencébe (1530 m³ és 5000 m³), melynek zónája az I. kerület, Vár, Sashegy alacsonyabb vidékére. Városmajorra, Németszőgyre, Naphegyre és a Gellérthegy déli, továbbá nyugati lejtőjére terjed ki. Ellátja továbbá a tébolyda erdejében lévő 1000 m³-es medence segítségével a lipótmezei zónát, mely a Kissvábhegy, Virányos- és Lipótmező-dűlőket táplálja. E zóna hálózatába van beiktatva a budakeszi-úti medence is (240 m³),

nagyon népszerű volt az a zsebkönyv is, melynek „A kereső nők Budapesten” a címe.

TIZENÖTEZER LEVÉL, HÉTMILLIÓ BETŰ.

Azokban még sokat lehetne beszélni arról a szinte pihenést nem ismerő munkáról, amely a Sándor-utcai régi országházban, a statisztikai hivatalban folyik. Csak úgy mellékesen jegyezzük meg, hogy egy-egy évkönyv közel öt kilo súlyú és nem egészen hétmillió betű és szám van benne egymás mellé összezsúfolva; csupa érdekesség, csupa szenzációja Budapest életének. Csak úgy mellékesen említjük meg, hogy ezeknek az adatoknak a beszerzése érdekében a múlt esztendőben közel 15.000 levelet és kérdőívet küldött szét a hivatal, melyben Illyefalvi igazgató vezetésével mindössze 27 végleges tisztviselő dolgozik. A múlt esztendőben 71.000 évkönyv, különösen pedig zsebkönyv és egyéb publikáció került ki a fővárosi statisztikai hivatalból. Akj ezt a munkát látja, annak el kell imernie, hogy ebben a hivatalban bizony hasznos kultúrunka folyik. Ez az elismerés különben nem is maradt el, mert ezek a kiadványok a publikum körében hihetetlen népszerűek. De Illyefalvi I. Lajos munkáját rokonszenves figyelemmel kíséri a Magyar Tudományos Akadémia is, mely legutóbbi nagygyűlésén igen hízegő módon ismerte el tudományos érdemeit.

tás 1929 július 25-én volt 247.038 m³ mennyiségben.

A csőhálózat hossza 1.002.748 folyóméter 4455 tolózárral és 8534 darab tűzicsappal, 197 nyilvános közkút áll a lakosság rendelkezésére.

Budapestnek összesen 22.016 épülete közül 1928-ban 18.917 volt vízzel ellátva. A fürdőszobák száma 73.003; vízóblítéses klozet pedig 197.518 volt 1928-ban.

A fogyasztott víz elszámolása mérők alapján történik, aminek céljára 29.799 darab vízmérő van használatban.

A víz díja köbméterenkint 18 fillér.

A Vízmű vezetői: Paulovits Viktor vezérigazgató; Mihálkovics Miklós műszaki igazgató, helyettes vezérigazgató; Haffner Károly, Mészáros Antal igazgatók.

Három millió kiló kenyér

A Községi Kenyergyár évente több mint hárommillió kg. árut termel közel kétfélmillió pengő értékben.

A kenyergyárt a főváros 1909-ben létesítette azért, hogy egyrészt a kenyérrákrakárszabályozó hatást gyakoroljon, másrészt, hogy például szolgáljon a sütőiparosoknak arra nézve, hogy a kenyeret a közegészség és közbiztonság korszerű követelményeinek megfelelő berendezésekkel miként állítsák elő.

A kenyergyár a X. kerület, Százados-út 16. szám alatt létesült és az általa gyártott kenyeret részint a községi élelmiszerárúszó üzem és községi lóhúszem 73 elárúszóhelyén, részint pedig mintegy 37 tejcsarnokban és fűszerüzletben hozza forgalomba. A kenyergyár a fővárosi kórházak és szegényházak kenyér- és aprósüteményszükségletét is termeli és szállítja. Azonkívül a kenyergyár tojásos tésztaemléket, mint tarhonyát, metéltet és kockatésztát is gyárt.

A kenyergyár a községi alaptól vagyoniilag elkülönített, kereskedelmileg cégjegyzett községi üzem, melyet kereskedelmi szervezettel, kereskedelmi módon vezetnek.

A kenyergyár az 1928. évben 2.998.166 kg kenyeret és aprósüteményt, valamint 196.197 kg tojásos tésztát gyártott és hozott forgalomba, 1.758.906 pengő értékben. A kenyergyár a korábbi években jóval nagyobb kenyermennyiségeket termelt és hozott forgalomba, amikor ugyanis gépi berendezéséhez képest hármass munkáscsoporttal, éjjel-nappali folytonos üzemből működött. Jelenleg azonban az éjjeli munka megszüntetése és a kenyérzállítás korlátozása következtében termelőképességét csak részben tudja kihasználni.

A munkát gépek végzik. A tészta-teremből jobbra és balra nyílik a két sütőterem, amelyeknek mindegyike 36 méter hosszú és 7 méter széles. Mindegyik terembe 12 gőzsütőkemence nyílik. A kemencek fűtése beforrasztott csővekbe zárt túlhevített gőzzel történik. Egy-egy kettős kemencében egy óra alatt egyszerre több mint száz darab két-kilós kenyér süthető. A kenyergyártóterem fölött az első emeleten van a tésztagyár, amelynek berendezése szintén a legmodernebb gépekből áll. A tésztát kemencek helyett szárítószekrényekben ventilátorok segítségével szárítják. Igazgatója Kellner Nándor számvevőségi főoszt.

Ifj. Fanda Pál halászmester a „Sőreghez” Alapítva 1875.

Üzlet: Központi Vásárcsarnok

Telefon: Aut: 855-83. Lakás: IX., Czuczor-utca 3. Mindennemű édesvízi és tengeri langusza halak valamint tenyésztett pontyok és élő harcsák állandóan kaphatók

Helybeli és vidéki rendeléseket minden időben pontosan eszközöl